

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

A GAZDÁLKODÁS GYAKORLATÁBÓL

A SZERKEZETVÁLTOZÁSOK HATÁSA A KISBÉRI ÁLLAMI GAZDASÁGBAN

NÉVERI LÁSZLÓ dr.

A Kisbéri Állami Gazdaság Komárom megye egyik legkedvezőtlenebb termőhelyi adottságú, erősen tagolt mezőgazdasági nagyüzeme. 5794 ha területének — amelyből (1970 végén) 4147 ha a szántó, 126 ha a gyümölcsös, 239 ha a rét, 768 ha a legelő és 295 ha az erdő — 75%-a dombvidéki, és ennek mintegy $\frac{1}{3}$ -e 18° -osnál nagyobb lejtőszögű terület. A gazdaság legnagyobb átmérője meghaladja a 30 km-t. Három kerületre és két önálló egységre tagolódik.

Állóeszköz-ellátottságának fajlagos mutatói megegyeznek a megye átlagával, azonban az állatférőhelyek zöme elavult. Az utóbbi két évtől eltérően ugyanis a gazdaság nem részesült nagyobb beruházásban. Mind-ezek ellenére mind a halmozott termelési érték, mind a gazdaságosság számottevően növekedett az utóbbi években. E kontraszt miatt is tanulságos a gazdaság tevékenységének elemzése, fejlesztési lehetőségeinek tanulmányozása.

A TERMELÉS EGYSZERŰSÍTÉSE — A TEVÉKENYSÉGI KÖR BŐVÍTÉSE

Korábban — még 1965-ben is — a gazdaság 17 növényt termesztett, ami bonyolulttá tette a technológiát, megnehezítette a gépek és a munkaerő kihasználását. A harmadik ötéves tervben, főleg annak második felében — mint az 1. táblázat is mutatja a következő oldalon — meggyorsult a gazdaság szerkezeti egyszerűsödése, több mint $\frac{1}{3}$ -ával csökkent a termelt növények száma, ami együtt járt a megmaradt ágazatok koncentrációjával, a fontosabb növények területének növekedésével. A szántón belül nőtt a gabonafélék részaránya és csökkent az egyéb növénycsoportoké.

Hasonló változás ment végbe — a 2. táblázat (47. oldal) tanúsága szerint — az állattenyésztésben is. Korábban, a domináló szarvasmarha és sertés mellett, a gazdaság juhtenyésztéssel és baromfitartással is foglalkozott. Tavaly már csak a szarvasmarha- és a sertéságazat maradt a gazdaságban, ti. a gazdaság a baromfi után felszámolta juhállományát is.

1. táblázat

A NÖVÉNYTERMELÉS SZERKEZETI VÁLTOZÁSA

Megnevezés	Vetésterület az					
	1965. évben (ha)	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.
		évben az 1965. évi százalékában				
Gabonafélék	2104	96	104	102	99	105
Ebből: búza	936	91	102	100	111	135
rozs	51	306	202	83	182	—
őszi árpa	76	112	113	160	151	142
tavaszi árpa	87	100	118	74	60	—
zab	253	112	123	120	8	—
kukorica	701	80	88	98	109	119
Hüvelyesek és ipari növények	208	97	135	131	162	96
Ebből: takarmányborsó	150	95	121	163	186	133
napraforgó	58	102	152	—	—	—
Takarmányok	1436	106	99	103	107	87
Ebből: lucerna	444	77	65	70	101	83
egyéb évelő pillangós	162	232	238	269	260	209
silókukorica	453	105	93	105	97	96
egynyári szűlas	307	80	83	62	66	23
takarmányrépa	6	118	45	136	163	382
egyéb takarmány	6	500	300	1040	—	—
burgonya	58	82	50	—	—	—
Zöldségfélék	3	100	100	100	100	—
Egyéb növények (fűmag)	37	42	—	46	—	315
Összesen	3788	99	102	104	104	99.

Az állattenyésztésben a legszámottevőbb változást a Bábolnai Állami Gazdasággal kooperációban működő, 5500 férőhelyes sertéshizlalda létrehozása jelentette. Az elmúlt év második felében kezdődött meg a telep beépítése. A hízóállomány megötszöröződött. Az állattenyésztés szerkezetű változása a számosállatok számának mérsékelt csökkenésével párosult. Ez azonban csak átmeneti jellegű. (Már 1971-ben 200 számosállattal nő az állomány.)

A termelés szerkezet változása következtében — a 3. táblázat (47. oldal) szerint — módosult a gazdaság munkaerő- és élőmunka-szükséglete. Különösen módosult — az összes létszámhoz viszonyítva — az időszaki munkáslétszám, illetve az általuk teljesített munkanapok aránya és megoszlása.

GAZDA

Szarvas
Ebből:Sertés
Ebből:

Juh

Ló

Baromfi

Év

1965

1966

1967

1968

1969

1970

A dolg
Folyan
A
lóról

2. táblázat

AZ ÁLLATÁLLOMÁNY VÁLTOZÁSA

Megnevezés	Átlagos állatállomány az					
	1965. évben (db)	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.
		évben az 1965. évi százalékában				
Szarvasmarha	1 586	101	111	117	120	112
Ebből: tehén	624	97	95	98	107	108
borjú	357	105	106	112	130	128
növendék	375	104	142	163	129	111
hízómarha	228	100	113	98	124	100
bika	2	100	50	100	100	100
Sertés	2 024	112	118	122	106	191
Ebből: koca	200	127	119	104	88	27
malac	421	136	130	134	87	31
süldő	138	98	90	29	30	2
hízó	1 249	104	117	132	124	295
kan	16	87	81	75	94	31
Juh	4 106	102	82	66	54	23
Ló	257	102	94	59	25	22
Baromfi	11 923	—	—	—	—	—

3. táblázat

A DOLGOZÓK ÉS A LEDOLGOZOTT MUNKAÓRÁK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

Év	Az összes dolgozók			Ledolgozott munkaórák		
	száma (fő)	megoszlása (%)		száma (millió)	megoszlása (%)	
		állandó	időszaki		állandó	időszaki
1965	759	78	22	21	78	22
1966	736	79	21	18	78	22
1967	681	82	18	17	81	19
1968	657	83	17	18	83	17
1969	683	81	19	17	81	19
1970	676	86	14	17	86	14

A dolgozók száma 10,9, a ledolgozott munkaórák száma 19,2%-kal csökkent. Folyamatosabbá vált a foglalkoztatás.

A harmadik ötéves terv időszakában 26,6%-kal (az 1965. évi 13,9 millióról 1970-re 17,6 millió Ft-ra) emelkedett a munkabér tömege.

A kooperációk is elősegítették a gazdaság eredményes működését. Ez pedig közvetlenül és közvetve befolyásolta a dolgozók jövedelmének alakulását. A gazdálkodás eredményessége következtében mind a bértömeg, mind az egy főre jutó kereset kedvezően alakult.

A munkaerő-állomány és az élők munkára fordítás csökkenésével egy időben a gazdaság halmozott termelési értéke valamennyi ágazatban — kivéve az erdőgazdálkodást — rendszeresen növekedett. Ezt mutatják a 4. táblázat adatai.

A HALMOZOTT TERMELÉSI ÉRTÉK NÖVEKEDÉSE

4. táblázat

Megnevezés	Halmozott termelési érték az					
	1965. évben (1000 Ft)	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.
		évben az 1965. évi százalékában				
Növénytermelés	15 507	151	153	172	186	159
Állattenyésztés	19 818	114	127	122	119	150
Erdőgazdálkodás	297	99	92	47	69	27
Melléktevékenység	411*	100	74	195	70	121
Kiegészítő tevékenység	1 038*	100	113	19	1892	2856
Összesen	39 638	120	128	131	183	213

* 1966. évi bázisadat.

Legkiemelkedőbb a fejlődés a kiegészítő tevékenységnél. Az együttes — változó áron számolt — halmozott termelési érték is több mint megkettőszereződött, és ezzel párhuzamosan nőtt az áruértékesítés.

Az áruértékesítés esetében is jelentős szerepet tölt be a szerkezetváltozás, a specializálás és a tevékenységi kör bővülése. Az értékesített termékek száma ugyan kevesebb lett, de a legfőbb termékekből az értékesítés volumene abszolút és relatív értelemben is megnövekedett.

Az 1965. évi bázishoz viszonyítva a termékértékesítés a legnagyobb mértékben — 1824%-kal — a kukoricánál növekedett. Közvetlenül utána a vágósertés (126%-kal), illetve általában a húsertés értékesítés növekedése (71%-kal) következik, de — a gyapjú kivételével — valamennyi termék értékesítése növekedett. A kooperációban működő sertéshizlalda üzembelépésével — az 1971. teljes üzemeleti évben — a hizósertés-értékesítés több mint ötszöröse lesz az 1968. évi, hagyományos módon előállított és értékesített (2700 q) hizott sertés mennyiségének. Még jelentősebb a kiegészítő tevékenység szerepének a növekedése, mert ennek halmozott termelési értéke 1970-ben, 1965-höz viszonyítva, 28-szorosára nőtt.

A GAZDASÁGOSSÁG ALAKULÁSA

A gazdaságvezetés fontos feladatának tartotta a munkaintenzitás és a munkatermelékenység fokozását, valamint a termelési érték növelését. Erre felhasználta a társulások, együttműködések adta lehetőségeket is, mindig keresve a beruházások mellett a fejlesztés közvetett módozatait is. Ennek szellemében hozott létre társ gazdaságokkal különböző átmeneti vagy tartós termelési és értékesítési együttműködéseket. Ilyen együttműködés az 5500 férőhelyes, korszerű sertéshizlalda üzemeltetése is.

A sertéstelep ugyanis nem tőkekonzentrációval létesült, de mivel a gazdaság csak a hizlaldát építette, ez úgy is felfogható, mintha közös beruházással komplex telep létesült volna. (A „közös beruházás” indirekt megoldását bizonyítja, hogy az üzemág 630 kocás komplex teleppé építése újabb 28 millió, illetve 840 koca esetében, 47 millió Ft beruházást igényelne.) A telepet a Bábolnai Állami Gazdaság látja el süldővel. Az átlag 26 kg-os súlyú hízóalapanyagot kilogrammonként 27 forinttal számlázza. Ezt az összeget módosítja a tárgyév utáni elszámolásból adódó kiegészítő részese-dés. A végleges elszámolás alapja az összes árbevétel 20%-kal növelt összege. Pl. 1970-ben az állomány 25,42 Ft/kg áron értékesült, s így az elszámolás alapösszege 30,50 Ft volt. Ennek alapján az átvett süldők minden kilo-grammja után utólag még 3,50 Ft-ot kapott a gazdaság.

A sertéstartási együttműködés több szempontból kedvezőnek bizonyul. Miután csak a hizlaldát kellett felépíteni, az értékesítési leírás is kedvezően alakul. Komplex telep esetében évi 3,2 millió, csak a hizlalda után évi 1,2 millió Ft az amortizáció.

A beruházásra jelentős a kukorica- és lucernatermelési kooperáció hatása is. A gazdaság — ugyancsak a Bábolnai Állami Gazdasággal kooperálva — 1465 hektáron termel kukoricát. A bábolnai gazdaság erő- és munkagépeket biztosít a talajelőkészítéstől a betakarításig. Emellett végzi a szaktanácsadást, gondoskodik arról, hogy a gazdaság a vetőmagot, a műtrágyát és a növényvédőt szert időben beszerezhesse. A gazdaság feladata: megfelelő képzettségű személyzetet adni a gépekhez, gondoskodni a technológiai előírások betartásáról, a gépeknek a jó gazda gondosságával tör-ténő használatáról.

A bábolnai gazdaságot szolgáltatásai fejében 38,6 q-s hektáronkénti termésátlagig 5,6 q/ha, az azon felüli termésből 40% illeti meg. Mivel a kukoricatermelés gépesítését ily módon a Bábolnai Állami Gazdaság oldotta meg, ez mintegy 3—4 millió forintos beruházási megtakarítást jelent a kis-béri gazdaságnak. Kedvező esetben ezt az összeget más ágak és ágazatok fejlesztésére lehetne fordítani.

Hasonló a helyzet a lucernatermelésnél is. A gazdaság 367 ha lucernájából 136 ha idei termése értékesül kooperációban. A kaszálás és a be-takarítás munkáját a Komáromi Állami Gazdaság végzi, és a zöldbimbós állapotban betakarított termék zöldsúlyának mázsájáért 17,50 Ft-ot utal át. Ez az együttműködés azzal az előnnyel is jár, hogy az erről a területről felszabadult gépállomány a fennmaradó vetésterület optimálisabb kiszol-

gálására használható fel. Ezzel a kooperációval javul a munkaráfördítés mutatója, hiszen a betakarítás tárgyiasult és élőmunka-ráfördítése a partnergazdaságot terheli.

A hagyományos ágazatba tartozó együttműködések mellett 1970-ben a gazdaság halmozott termelési értékéből 26,2%-ot képviselő kiegészítő tevékenység is a kooperáció jegyében született. Ennek keretében a gazdaság korszerű állattenyésztő telepekhez fűtő-, hűtőberendezéseket és takarmánysiló tornyokat készít.

A gazdaság szükségszerűségéből is keresi az együttműködés, az állóeszköz-növelés közvetett módzatait. A fejlesztés saját lehetőségei viszonylag korlátozottak. Az elmúlt években a hozamnövekedés nagyobb részét nem a termelékenység növelésével sikerült elérni, mégis számottevően növekedett a termelés fejlődésében a tárgyiasult munkaráfördítés szerepe. Az élő- és holtmunka-ráfördítés aránya eltolódott a tárgyiasult munka javára. Mindezek elősegítették a hozamok növekedését (5. táblázat).

Általában valamennyi növénynél emelkedtek a hozamok. Más a helyzet — az 5. táblázat szerint — az állatoknál és az állati termékeknél. Az 1965. évi hozam alatt maradt 1970-ben a tejtermelés, a borjú- és malacsaporulat és a hízómarha-súlygyarapodás. Emellett a hozamok növekedését meghaladóan emelkedett több terméknel a gazdaságosságot kedvezőtlenül befolyásoló termelési költség (az 52. oldalon közölt 6. táblázat szerint).

Az anyagráfördítések fontos forrásai a jobb terméseredményeknek és a kedvezően alakuló fajlagos termelési költségeknek. Jelentősen növekedett a növénytermelésben a tárgyiasult munkaráfördítés, a műtrágya, továbbá az egyéb szervesanyagok és kémiai szerek felhasználása. Az egy ha szántóra jutó műtrágya-felhasználás öt év alatt több mint 3,5-szeresére (82 kg/ha hatóanyag helyett 299 kg/ha-ra), a gyümölcsösben pedig csaknem háromszorosára (174, illetve 521 kg/ha-ra) nőtt. Az 1007 hektár rét és legelő 1966-ban 43 kg/ha nitrogén, az utóbbi négy esztendőben pedig átlagosan 17 kg vegyes, főleg nitrogén hatóanyagban részesült.

Az utóbbi három esztendőben a termelékenység növelése területén is előre lépett a gazdaság. Ebben az időben épült fel a 300 tehénférőhelyes szarvasmarhatelep és az 5500 férőhelyes sertéshizlalda.

Mindezek a változások, de különösképpen a tanulmány elején részletezett szerkezeti módosulások, a kiegészítő tevékenység rendkívül dinamikus fejlődése stb. nyomán — főleg az utóbbi években — jelentősen javult a vállalati gazdálkodás eredményessége. De szerepet játszik a gazdálkodási eredmény alakulásában a kooperáció is. Az együttműködések többségükben javították a költségszintet, elősegítették a nyereségtömeg növekedését. Az utóbbi három évben így a következőképpen alakult a vállalati nyereség:

1968-ban	4 088 000 Ft,
1969-ben	10 884 000 Ft,
1970-ben	11 849 000 Ft.

Növény
Búza
Rozs
Őszi ár
Tavaszi
Zab
Kukorica
Napraf.
Burgonya
Lucerna
Vörösh.
Silókukorica
Alma
Állatteny.
Tejterm.
Szaporu.
Borjú
Malac.
Bárán.
Súlygyar.
Itató
Növény.
Hízó
Súlygyar.
Hízó
Gyapjú

...
A
hez is
1969-ben

C
elsősor
is. Első

A HOZAMOK ALAKULÁSA

5. táblázat

Megnevezés	Mértékegység	Hozam az					
		1965. évben	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.
			évben az 1965. évi százalékában				
<i>Növénytermelés</i>							
Búza	q/ha	20,85	120,0	113,3	123,0	138,4	109,2
Rozs	q/ha	18,94	90,8	92,7	101,7	123,8	—
Őszi árpa	q/ha	26,93	79,4	72,9	76,1	112,3	112,9
Tavaszi árpa	q/ha	17,20	63,6	122,2	105,9	69,7	—
Zab	q/ha	20,16	69,0	85,3	56,9	55,9	—
Kukorica	q/ha	17,90	146,6	158,3	188,9	217,0	197,1
Napraforgó	q/ha	6,43	151,4	135,1	—	—	—
Burgonya	q/ha	50,22	200,7	111,8	—	—	—
Lucerna	q/ha	34,06	180,1	104,1	92,3	128,3	195,4
Vöröshere	q/ha	22,20*	100,0	159,4	51,3	137,8	146,1
Silókukorica	q/ha	175,16	91,3	92,3	121,3	100,5	131,1
Alma	q/ha	59,11**	—	—	100,0	210,5	92,1
<i>Állattenyésztés</i>							
Tejtermelés	l	3372	89,2	100,8	103,7	87,1	85,5
<i>Szaporulat 100 anyaállatra</i>							
Borjú	db	93	105,4	106,5	122,6	104,3	88,2
Malac	db	1159	129,2	129,2	112,9	104,7	66,1
Bárány	db	76	125,0	104,8	134,2	127,6	193,4
<i>Súlygyarapodás havonta</i>							
Itatásos borjú	kg	21,66	96,7	98,8	95,7	99,6	101,0
Növendékmarha	kg	13,47	94,3	103,9	85,8	126,1	106,0
Hízómarha	kg	30,15	99,6	93,6	89,2	97,1	94,2
<i>Súlygyarapodás naponta</i>							
Hízósertés	dlkg	41,00	87,8	90,2	107,3	92,7	107,3
Gyapjú	kg/db	3,73	102,1	101,6	123,3	123,3	131,4

* 1966. évi bázisadat.

** 1968. évi bázisadat.

A kedvező változás hozzájárult a dolgozók jövedelmének növekedéséhez is. Pl. az egy dolgozóra jutó 1968. évi 2050 Ft-os nyereségrészesedés 1969-ben 3200, 1970-ben pedig 3476 Ft-ra növekedett.

LEHETŐSÉGEK ÉS FELADATOK

Célszerű lenne a gazdaság tevékenységének további tökéletesítése; elsősorban a hagyományos ágak fejlesztése, de a tevékenységi kör bővítése is. Elsőrendű feladat a halmozott termelési érték dinamikus növelése, mivel

A TERMELÉSI KÖLTSÉG ALAKULÁSA

6. táblázat

Megnevezés	Mérték- egység	A termelési költség az					
		1965. évben (Ft)	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.
			évben az 1965. évi százalékában				
<i>Növénytermelés</i>							
Búza	q	252,33	90	89	83	71	112
Őszi árpa	q	189,42	98	124	99	127	80
Tavaszi árpa	q	243,93*	100	86	109	196	—
Kukorica	q	213,08	98	117	94	88	105
Cukorrépa	q	54,11**	—	100	83	121	—
Burgonya	q	249,06	99	102	—	—	—
Lucerna	q	93,23	76	112	194	96	87
Silókukorica	q	21,04***	147	166	89	120	97
Alma	q	418,34***	—	—	100	58	99
Hüvelyesek	q	332,08	70	89	208	100	175
<i>Állattenyésztés</i>							
Tej	l	3,14	131	114	125	160	171
Borjú	kg	15,84	150	128	169	133	158
Növendékmarha	kg	23,14	102	116	159	116	155
Hízómarha	kg	14,46	138	134	148	152	194
Hízósértés	kg	13,19	111	105	121	112	151

* 1966. évi bázisadat.
 ** 1967. évi bázisadat.
 *** 1968. évi bázisadat.

ez fejezi ki a legkézzelfoghatóbban a gazdálkodás fejlődését. E tekintetben a gazdaságvezetés feladatát az 1971. évi üzemtervben és a 15 éves távlati tervben a 7. táblázat szerint körvonalazták.

A növekedés üteme érzékelhető az 1971. évi célkitűzéseknek az 1966–70. évi átlagos tényszámokkal való összehasonlításából. A legnagyobb növekedési lehetőség a kiegészítő tevékenységnél ígérkezik. Emellett nem hanyagolható el a hozamoknak a 8. táblázat szerinti emelése és a fajlagos termelési költségek csökkentése a hagyományos ágaknál, a növénytermelésnél és az állattenyésztésnél.

A búza és a kukorica tervezett termésátlagát jobb talajerő-visszapótlással, jobb növényvédelemmel, intenzívebb fajták termesztésének bevezetésével; a lucernáért gondosabb telepítésekkel, a hozam veszteségmentesebb betakarításával kívánja elérni a gazdaság. Az állat- és állattermék-hozam növelését a fajta, a tartás és a takarmányozás javításával oldják meg. Különös gondot fordít a vezetés és a takarmányok tárolására, a termelést legjobban szolgáló takarmánykomponensek megtermelésére, illetve beszerzésére.

7. táblázat

A TERVEZETT HALMOZOTT TERMELÉSI ÉRTÉK

Megnevezés	A tényleges	A tervezett		
	1966—1970. év átlagában	termelési érték (1000 Ft) az		
		1971.	1975.	1985.
Növénytermelés	25 465	41 398	39 408	44 010
Állattenyésztés	25 028	34 292	37 155	37 475
Erdőgazdálkodás	199	378	500	700
Melléktevékenység	460	240	320	440
Kiegészítő tevékenység	10 338	41 267	55 000	70 000
Összesen	61 490	117 575	132 883	172 625

8. táblázat

A NÖVÉNYTERMESZTÉS ÉS AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS TERVEZETT HOZAMAI

Megnevezés	Mértékegység	A tényleges	A tervezett		
		1966—1970. év átlagában	hozam az		
			1971.	1975.	1985.
Növénytermelés					
Báza	q/kh	14,49	17,3	20	25
Kukorica	q/kh	18,70	23,0	30	40
Lucerna	q/kh	27,45	28,8	35	45
Silókukorica	q/kh	108,12	115,1	115	—
Alma	q/kh	45,75	57,5	120	160
Állattenyésztés					
Tejtermelés, tehén/év	l	3145	3220	3250	3750
Szaporulat 100 anyaállatra					
Borjú	db	98	97	83	85
Malac	db	1257	—	—	2000
Súlygyarapodás havonta álla- tonként					
Itatásos borjú	kg	21,31	23,0	25	30
Növendékmarha	kg	13,90	13,4	16	20
Hízómarha	kg	28,56	31,0	35	40
Hízósértés	kg	12,00	14,7	15	17

A hozamnöveléssel egyidőben jelentkező célkitűzés a fajlagos termelési költségek csökkentése. Erre is bőséges lehetőség kínálkozik, elsősorban a hozamok olyan módon való növelésével, amikor a költségek többsége változatlan marad, vagy lassabban növekszik a hozamnál. Köztudott, a hozamok növekedése önmagában is önköltségsökkentő tényező. A kukorica monokultúrás, a lucerna és a búza egymást váltogató termesztése, ezen ágazatok optimális és komplex gépesítése a fajlagos termelési költségek közvetlen és közvetett csökkenésével párosulhat. A kedvezőbb önköltségű növények felhasználása takarmányként viszont az állattartás legnagyobb költségtételénél eredményez javulást.

A gazdaság legfőbb célja az olcsóbb, jobb és nagyobb tömegű termék előállítás, az áruértékesítés népgazdasági igények szerinti növelése. Ez — mint a 9. táblázatból látható — a korábbi évek átlagához képest már 1971-ben is számottevő eredményekkel jár.

A legfontosabb termékek mennyiségének növelésén túl a termelés szerkezetében további változások, módosulások következnek be. Mindenekelőtt a jobb termelési szerkezet kialakítása érdekében a 18°-ot elérő vagy meghaladó lejtős területeken szükséges a művelésiág-változtatás. Az ilyen terület kb. 403 ha, amelyből több mint 230 ha-on legideálisabbnak az erdő-sítés ígérkezik. A további kb. 173 ha-ral a legelő területét lehet (és kell is) közel 978 ha-ra növelni. A hegyoldalak erdősítésével több célt is elérhet a gazdaság. Kikapcsolódnak azok a területek, amelyeknek döntő szerepük

AZ ÁRUÉRTÉKESÍTÉS ALAKULÁSA

9. táblázat

Megnevezés	Mértékegység	A tervezett			
		A tényleges	értékesítés az		
			1971.	1975.	1985.
		1966–1970. év átlagában	éven		
<i>Növényi termékek</i>					
Kenyérgabona	q	22 295	32 000*	24 900*	24 800*
Ebből: búza	q	21 115	32 000*	24 900*	24 800*
Kukorica	q	10 184	60 000**	82 500**	95 000**
Lucerna szénaértékben	q	—	3 000	10 000	20 000
Alma	q	7 798	11 900	17 800	15 200
<i>Állat és állati termékek</i>					
Hús összesen	q	6 273***	13 239	13 700	14 700
Ebből: vágómarha	q	2 763	2 980	3 500	4 500
vágósertés	q	3 027	10 259	10 200	10 200
Tehéntej	1000 l	1 910	1 887	2 450	4 000

* A búza vetésterülete az 1971. évi 1219 ha-ról 1985-ig 863 ha-ra csökken.

** A kukorica vetésterülete az 1971. évi 1654 ha-ról 1985-ig 1727 ha-ra növekszik.

*** Az 1966–70. évek tényszáma 483 q vágójuh-értékesítést is magában foglal.

van a gépek korai tönkremenetelében; kisebb lesz a betakarítási veszteség; csökken az erózió pusztított terület hányada; a felszabaduló anyag és esz- köz — amelynek megtérülése itt aránytalanul kedvezőtlen — más területen a belterjesség fokozását segítheti elő.

Az utóbbi években a gazdaság 403—432 ha-on termelt lucernát, viszony- lag kedvező, mintegy 70 q/ha átlagterméssel. Miután a terület nagyobb része jó lucernatermőhely, a kultúra területét optimálisan 863 ha-ra lehetne növelni. Ennyi lucernát azonban még az 1985-ig tervezett állatállomány sem igényel. A jelenlegi áruszonyok mellett pedig nincs értelme a meg- növelt lucernaszéna-termés árukénti értékesítésének. Kedvezőbb lenne vi- szont tárgazdasággal közösen takarmánykeverő üzemet építeni, és rátérni takarmánykeverékek készítésére. Ezt a szomszédos mezőgazdasági nagy- üzemek lucernatermelésének fejlesztésével, lucernaliszt és lucernaszéna igé- nyének kielégítésével is párosítani lehetne.

A nagy lejtőszögű területek fásításával, a legelőterületek növelésével, a lucernatermelés fejlesztésével kialakuló takarmánybázis kiváló lehetősé- geket kínál a szinte izoláltan elhelyezhető szarvasmarha-tenyészanyag elő- állításához. Szükség is van erre, hiszen az utóbbi évek 700 db-os negatív tehénállománya 1980-ig 1100 és 1985-ig 1300 db-ra növekszik.

A gazdaság további területein is számottevő szerkezeti módosítás kö- vetkezik be. Amíg 1970-ben a szántóterület 28%-án termelt a gazdaság búzát, 24%-án kukoricát és 9%-án lucernát, addig 1985-ben a kukorica vetésterülete 46, a búzáé és lucernáé 23—23%-ra emelkedik. A gazdaság- ban a kukoricatermelés válik dominálóvá; a 4147 ha szántóból a következő 5 esztendőben monokultúrában 1439 ha-on terem kukorica, majd a terület 1985-ig 1726 ha-ra növekszik. A kultúra művelése — a legkorszerűbb tech- nológiával — a Bábolnai Állami Gazdasággal kooperálva történik.

A monokultúrás kukorica mellett — a kukoricával azonos nagyság- rendű szántóterületen — egymást váltogatva lucerna és búza terem. Mind- össze 288 ha szántó (8%) marad egyéb szántóföldi növények, főleg pillan- gósok (borsófélék) termesztésére.

A szerkezetmódosítás megváltoztatja az eszközfejlesztési feladatokat is. A beruházási lehetőségek viszont előreláthatóan a következő években sem lesznek különösen kedvezőök. A rendelkezésre álló összegek felhasználása — közvetve a kooperációk is — elősegíti a gabona- és a szál- takarmány-termesztés, a tartósítás és feldolgozás eddiginél intenzívebb és korszerűbb gépesítését.

A módosuló takarmánypozíció mind a szarvasmarha-, mind a sertés- tartás fejlesztésének egyik alapvető feltételét biztosítja. A tehénlétszám 1985-ig mintegy 80—85%-kal növekszik. A tehénférőhely 500-zal bővül, do szükség van a meglévő szarvasmarha-istállók többségének korszerűsítésére is. A jelenlegi 5500 fh-es korszerű sertéshizlaló-telep 6600 fh-esre bővül, és komplex, 840 anyakocás sertésteleppé alakul a következő öt esztendő- ben. Előbbre lép a gazdaság az állattenyésztő telepek rendszere és szín- vonala további tökéletesítésének útján.

Megkezdődött az új szárítóüzem és a gépjavitó műhely építése. Sürgős a selejtezésre kerülő sertések vágásához és feldolgozásához megfelelő vágóhíd felépítése is. Nem elhanyagolható feladat a kiegészítő tevékenység célszerű fejlesztése sem.

A termelést közvetlenül segítő beruházások mellett a közvetve segítő is fontosak, hiszen a tervezett szerkezetmódosítások új igényeket támasztanak a dolgozókkal szemben. Így mind az állattenyésztésben, mind a növénytermesztésben növekszik a szakképzett dolgozók szerepe. A magasabb képzettségű embereknek pedig magasabb az igényük a munkakörülményekkel, a munkahelyi feltételekkel szemben. Ez ismét sokrétű feladatot ró a gazdaságvezetésre.

A felsorolt, anyagi igénnyel jelentkező elgondolások mellett olyan intézkedések is szükségesek, amelyekhez nem, vagy nemcsak beruházás kell. Ilyen elsősorban a növénytermelésben az agrotechnikai, az állattenyésztésben pedig a technológiai előírások maradéktalan betartása, de sok más ehhez hasonló feladat megoldása.

Tisztázottak tehát a gazdaság céljai és feladatai. Ezek realizálása azonban jelentős mértékben függ a tervezett beruházások megvalósulásától, a gazdasági szabályzók, az árak, az állami támogatás és elvonás mértékének, rendszerének alakulásától, a közgazdasági környezettől.

TAPASZTALATOK. TANULSÁGOK

A harmadik ötéves terv időszakában végrehajtott növénytermelési és állattenyésztési szerkezetegyszerűsítés a korábbinál kedvezőbbé tette az erők és eszközök koncentrálását. Az állattenyésztésben új, korszerű technológiával működő állatférőhelyek épültek. Megtörtént a szarvasmarha-állomány tbc-mentesítése is. Bővült a tevékenységi kör. Új üzemág, a kiegészítő tevékenység segítette a halmozott termelési értéket, egyben a vállalati tiszta nyereség növekedését, s ezen keresztül a hagyományos ágazatok fejlesztését. Az e tevékenységi körben dolgozók pozitívan hatnak a hagyományos ágazatokban tevékenykedőkre.

A tevékenységi kör szélesítése a társ gazdaságokkal való kooperáció kialakulását is elősegítette. Ennek lehetőségével élve, a komplex sertéstartásról az egyfázisos tevékenységre, a hizlalásra tért át a gazdaság. De az együttműködések a gazdálkodás valamennyi területén elősegítették a fejlődést. Növelték a termőhelyi adottságok jobb kihasználásának lehetőségét; közreműködtek a termelési szerkezet egyszerűsítésében; előmozdították a nagyobb és gyorsabb pénzforgalmat, a halmozott termelési értéket növekedését. A gazdálkodási eredménnyel egyidőben megnőtt a felhasználásra kerülő hányad is. Tehát mind a növénytermelési, mind az állattenyésztési, mind pedig a kiegészítő tevékenységi jellegű kooperáció — közvetve — egységesen segítette az egész termelés fejlesztését.

Társadalmi hatásuk és jelentőségük is nagy az együttműködéseknek. Létrejöttükkel növekedett a gazdaság szerkezetében az iparszerű tevékenység

arány
Egyb
ban is
a mu

A
gok s
mellet

A
vezet
dése

fakad
párhu

A
lehető

optim
szerű

lása, c
megki

szakm
A

liszt-k
a koop

a teny
között

és üze
galma

A
sági el

ban ke
érdekk

melés,
A

a hiány
Türhet

ségek.
haszná

ben, az
Az
anyag

szerkez
odázha
fásítása
terület
járhat
lesztés

aránya. Ez közvetlenül is hat a dolgozók szakmai és világnézeti fejlődésére. Egyben arra is készíti a gazdaság vezetését, hogy az elmaradott ágazatokban is az iparit megközelítő szintre hozza a munkahelyi körülményeket és a munkafeltételeket.

Az együttműködés során *közelebb kerültek egymáshoz a partnergazdaságok* szakemberei. A kölcsönös és termékeny segítségnyújtás gyakorlata mellett kialakulnak a tapasztalatcserek is.

A kooperáció rendkívül hasznos hatását értékelve jutott el a gazdaságvezetés arra a következtetésre, hogy tovább kell haladni az együttműködések fejlesztésének útján. *A jelentkező nehézségek ugyanis nem lényegből fakadók.* Olyanok, amelyek a társulások fejlesztésével és tökéletesítésével párhuzamosan kiküszöbölhetők.

Az együttműködésre a gazdaságban szinte *minden területen további lehetőség kínálkozik.* A jövőben is alapvető feladat a termőhelyi adottságok optimális kihasználása. A termelés és értékesítés növelése érdekében célszerű a partnergazdaságok beruházási és fejlesztési eszközeinek koncentrációja, centralizálása, közöttük a termelési folyamatok megosztása. Mindez megkívánja a termelés specializálását, a jobb szakember-ellátást, a nagyobb szakmunkásigény kielégítését.

Az egymással határos gazdaságokban célszerű lehet lucerna- és lucernaliszt-készítő és takarmánykeverő üzem létrehozása. Jelentős lehetőség rejlik a kooperációban működő szarvasmarhatartásban, amelyben megosztható a tenyésztésanyag-előállítás és a hizlalás feladata és gondja a társ gazdaságok között. Elképzelhető partnergazdaságokkal egyes speciális gépek beszerzése és üzemeltetése, a szakosított gépjavítás kialakítása. Lehet kutatni a forgalmazási együttműködés esetleges módozatait is.

A kooperációk kialakítása és ellenőrzése igényli a szüntelen közgazdasági elemző tevékenységet. Az együttműködésnek a *lehető legjobb összhangban kell lennie a gazdasági, a társ gazdasági, a népgazdasági és az egyéni érdekekkel.* Figyelembe kell venni a piac értékítéletét, számolni kell a termelés, a forgalom és fogyasztás várható alakulásával.

A gazdaságon belül is sok a tennivaló. Még mindig nagy gondot okoz a hiányos gépesítettség, a gépek elhasználódottsága és nem kielégítő száma. Tűrhetetlenül magasak — főleg az erős lejtőkön — a betakarítási veszteségek. Nem kielégítő a megtermelt termények tárolása, tartósítása és felhasználása. Sokat kell javítani a technológiai fegyvelmen a növénytermelésben, az állattenyésztésben és az anyagmozgatásnál egyaránt.

Az előrelépés érdekében — többek között — tovább kell javítani az anyagi érdekelttség belső rendszerét. Feltétlenül szükség van a gazdaság szerkezetének és szervezetének további tökéletesítésére is. Ez ma már elodázhatatlan teendő. Fontos, elsőrendű feladat a nagy lejtőszögű területek fásítása, füvesítése. Tovább kell növelni a kukorica és a lucerna vetésterületét, az állat- és állatitermék-termelést és értékesítést. Mindez akkor járhat sikerrel, ha a gazdaság vezetése a termelés, a termelékenység fejlesztésénél fokozottan tekintetbe veszi a belső fogyasztás igényeit és a nem-

zetközi munkamegosztásból a gazdaságra háruló kötelezettségeket, valamint a gazdaság dolgozóinak anyagi és erkölcsi érdekét, élet- és munkakörülményeinek szüntelen javítását.

IRODALOM

- (1) *Dobos K.—Jankó J.—Tóth M.—Vágsellyei I.*: Mezőgazdasági üzemtan. 3. kiadás. Budapest, 1965. — (2) *György E.*: Mezőgazdasági számviteli ismeretek. 2. kiadás. Budapest, 1964. — (3) *Hajas-Rázsó*: Mezőgazdaság számokban. Budapest, 1965. — (4) *Kiss A.*: A statisztika módszertana és alkalmazása a mezőgazdaságban. II. rész. Mezőgazdaság-statisztika. Egyetemi jegyzet, kézirat. Gödöllő, 1964. — (5) Termelőszövetkezeti üzemszervezés gyakorlati kézikönyve. Budapest, 1962. — (6) *Néveri L.*: Kiegészítő tevékenység Komárom megye termelőszövetkezeteiben. Gazdálkodás, 1971. 4. szám. — (7) Az 1965—1970. évi gazdálkodás elemzése. — (8) A Kisbéri Állami Gazdaság 1971. évi üzemterve. — (9) A Kisbéri Állami Gazdaság 1971—1985. évi távlati terve.

В Кншбирском госхозе, ведущем свое хозяйство при неблагоприятных природных условиях на площади в 5794 га, в последние годы расширился круг деятельности, снизилось число выращиваемых культур и содержащихся видов животных. Повысился выход продукции, увеличилась реализация, усовершенствовались животноводческие фермы. Господствующей культурой стала кукуруза, которую выращивают в кооперации с другим хозяйством. Подобным является сотрудничество по выращиванию люцерны и дополнительной деятельности. Все это привело к тому, что прибыль хозяйства за прошедшие три года утроилась. Хозяйство стремится и дальше идти по этому пути развития. В статье говорится и об обосновании этого.

Das 5794 ha grosso und unter ungünstigen Standortbegebenheiten wirtschaftende Staatsgut in Kisbér hat in den letzten Jahren seine Tätigkeitszweige erweitert und gleichzeitig die Zahl der angebauten Pflanzenkulturen und Tierarten verringert. Demzufolge sind die Erträge und Verwertungsmengen gestiegen, die Tierhaltungsanlagen wurden zeitgemässer gestaltet. Der Mais wurde als Hauptproduktionsrichtung hervorgehoben und wird in Zusammenarbeit mit anderen Betrieben angebaut. Gleiche Kooperation besteht auch in der Luzerneproduktion und in den Ergänzungstätigkeiten. Alle diese Änderungen haben wesentlich beigetragen dass der Gewinn des Staatsgutes in den vergangenen drei Jahren sich verdreifacht hat. Das Staatsgut wünscht auch in der Zukunft die eingenommene Richtung weiterhin zu verfolgen und die Gründe dieser Entscheidung wurden vom Verfasser eingehend erörtert.

In the state farm at Kisbér—which is situated on a 5794 hectares area of infavourable production site conditions—the spheres of activity extended while the number of crops and breeds produced was diminishing in course of the last years. Yields were improved, marketing was increased and plants for livestock were modernized at the same time. Corn, having been produced in co-operation with an other farm, became the most important crop. Similar co-operation took place in alfalfa-growing and in supplementary activities. These factors contributed to the result that profits of the farm trebled in the last 3 years. This way is wished to be followed by the farm also in the future. Reasons thereof are revealed in the paper.

Új
tanár
hető
tartó
dani
szaki
tási,
leten
vélem
módj
adato
része
Ma
sági
igazo
ség n
beni
szerű

A
formá
helysz
jelent
lőds,
techn
és ok
nagy
kafr
kevés
zódni
meg a
A
Sánd
tora,
meg.
jelent